

Orice descălecător sau întemeietor, orice eliberator, orice izbânditor așa ar trebui să se înfățișeze, conform unei închipuiri atavice a omului: călare. Există în subconștientul colectiv o așteptare a cavalerului singuratic, apărând în momentul critic și făcând dreptate deplină, acționând în trimis al lui Dumnezeu spre a îndrepta o lume povârnită. Acela nu este mânat de vreun interes personal, ci de o misiune sfântă, pentru care jertfa de sine este calea principală de împlinire (să ne amintim și de *Cavalerul Sărman*, din *Idiotul* lui Feodor Mihailovici Dostoievski). A se vedea, în acest sens, la noi și intrarea regelui Ferdinand Întregitorul în Alba Iulia, fastuoasă și maiestuoasă, pe un cal alb. Pentru români, mai există acel străvechi și atât de misterios *Cavaler trac*, între ale cărui imagini tulburătoare și icoana Sfântului Gheorghe poți descoperi uimitoare asemănări stilistice și substanțiale. Cam în această ipostază Îl așteptau și vechii evrei pe Mesia: de rege venind năvalnic în galop triumfal și izbăvitor. Numai că Hristos a făcut un *break*, El a intrat în Ierusalim biruitor cu o altfel de biruință. A urcat în Cetatea Păcii călare pe un mânz

fragil de asină. Dar și mai înainte, când familia sfântă fusese nevoită să se expatrieze în Egipt, de teama lui Irod, „fuga” s-a făcut purtându-L pe Pruncul expus tot pe un măgăruș. Este un alt fel de a împărăți. S-a păstrat atitudinea regală, dar s-a schimbat conținutul stării împărătești. Biruința nu mai era formală și temporală, ci asupra firii profunde (acum, restaurate!) și definitivă. Hristos rămâne Modelul prim al oricărui cavaler al dreptății, dar și sfinții, deveniți transparenți Lui, se constituie, la rândul lor, în modele. Unul dintre ele este chiar Sfântul Gheorghe. Biserica târzie recuperează calul, cu bun temei, prin el și prin alții asemenea.

De ce este Sfântul Gheorghe – singurul – numit de Biserică (care nu se joacă și nu greșește), Purtător de Biruință? (De observat cum biruința nu *se are*, ci *se poartă*. Este o povară despovărătoare.) De ce, dintre sumedenia de martiri, Biserica l-a pus în fruntea cetei lor tocmai pe el, este o taină greu de deslușit. Se întâmplă ca și cu drumurile. Toate sunt la început poteci, dar unele ajung în cele din urmă magistrale. Logica explică numai parțial alegerile.

Ceva rămâne inefabil până la sfârșit. Sfântul Gheorghe este, deodată, patronul cavalerilor și al păstorilor, ceea ce face să ne apară ca un fel de cavaler-țaran, un sfânt cu dublă înfățișare, care unește în el vitejia unora cu așezarea celorlalți. Numele îi este Țaran (de la subst. gr. *georgos*), iar înfățișarea spirituală de Cavaler. Iată cum se arată lucrarea „țărănească” a Sfântului Gheorghe în acatistul său: „plugar al cinstirii de Dumnezeu”, „dezrădăcinător necinstirii, toată înșelăciunea idolilor din rădăcină smulgând-o”, „semănătorul copacilor dreptei credințe”, „tăietorul neghinelor înșelăciunii”, „smulgător al spinilor idolilor”, „semănător al holdei credinței”, „aducător lui Hristos de pomi cu frumoase roade”, „purtător de grijă al sadurilor slujirii Treimii”, „tăietor al rădăcinilor credințelor păgâne”. Ogorul Țăranului-Cavaler este eminentemente duhovnicesc. Ostășia sa cavale-rească, de asemenea.

În ceea ce privește legendele românilor referitoare la Sfântul Gheorghe, ele se atașează câte unui element hagiografic.

Cele mai multe sunt brodate în jurul episodului cu salvarea fetei de împărat. De altfel, în acest caz,

motivul este practic identic cu acela din basme, unde eroul este Făt-Frumos. Această glisare reciprocă este cât se poate de normală, mai ales dacă observăm concordanța dintre imaginea eroului basmelor și aceea prevăzută de *Erminie* pentru Sfântul Gheorghe („tânăr, frumos, fără barbă, cu părul creț, încârlionțat până la urechi, înalt la trup, voinic...”). Este greu de știut dacă legendele au urmat basmelor sau invers. Cert este că Sfântul a trăit pe când românii nu se născuseră ca atare, prin urmare nici basmele lor fermecate și fermecătoare. Și apoi, lumea basmelor este cât se poate de reală. Cele două lumi, a basmelor și a sfințeniei, sunt înrudite. Lumea sfințeniei este lumea basmelor după ce binele a biruit. Tulburătoare este contemporaneitatea Cavalerului trac cu Sfântul Gheorghe.

O altă legendă face legătura religioasă interpretativă corectă dintre balaur și diavol, exprimată în hagiografie numai metaforic.

Un al treilea tip de legendă dezvoltă motivul împăratului persecutor (vicleanul Dioclețian se cheamă acolo... *Viclețian!*). Sunt scoase în evidență credincioșia și istețimea Sfântului, asistat totdeauna de Dumnezeu, în comparație cu un stăpân păgân,

hapsân și minat de invidii, care caută mereu să-l muncească și să-l ucidă. Dintre minunile din viața Sfântului, sunt evidențiate în această legendă cea cu învierea unui mort de mai multe sute de ani și cea a trecerii lui, fără vătămare, prin proba alergării cu încălțăminte înroșită în foc. În sfârșit, o altă legendă vorbește despre o anume *ciudă* a evreilor pe Sfântul Gheorghe, însoțită de o dorință stupidă și persistentă de a-l ucide. În fapt, evreii n-au avut nicio legătură cu martiriul Sfântului Gheorghe. Se face, după cât se pare, pur și simplu o joncțiune cu Patimile Mântuitorului. Lucrul este cu atât mai explicabil dacă se ține seama că orice mucenicie se racordează, din punct de vedere mistic, la jertfa Răstignirii, iar în plus, în cazul de față, ziua de Sfântul Gheorghe cade întotdeauna în preajma perioadei pascale. Tot în această legendă regăsim episodul dărâmării idolilor prezenți aici în chip de duhuri necurate sălășluind în ulcioare.

Între sărbătorile dedicate sfinților, cea a Sfântului Gheorghe este una dintre celeacompaniate de cele mai multe manifestări adiacente. Puzderia

acestora are în vedere, cu precădere, tot ceea ce este legat de deplina biruință a primăverii (i se și spune acestei zile, de către țărani, *capul primăverii*) și, într-un fel, de pășirea decisivă spre sezonul de vară, cu tot ceea ce implică pregătirea lui, mai ales din punct de vedere pastoral. Aceasta o deosebește poate mai apăsător de marile sărbători, cele împărătești, ale anului liturgic: mai marea aplecare spre conținutul agricol și îndeosebi păstoraș al vieții țaranului. Cu Sfântul Gheorghe și cu Sfântul Dumitru, anul nu mai este împărțit în patru anotimpuri, ci în două sezoane, practic egale. Biserica accentuează conținutul spiritual al curgerii timpului, și cântările ei îl numesc pe Sfântul Gheorghe „*primăvara adevărului*” (stihiră la Vecernia cea mică), „*primăvara cea înțelegătoare*”, care „*a răsărit nouă, dând flori cuvântătoare*” (stihiră la Litie) și „*primăvara harului*” (sedeală la Utrenie).

Ziua Sfântului Gheorghe este așadar o zi de prag. La acest prag se pregătesc cele pentru sezonul ce vine, din multe puncte de vedere: propiațiator, apotropaic, negustoresc, locativ etc. Omul se tocmește și tocmește tot ceea ce este de tocmit și de întocmit pentru

perioada următoare. Ca orice moment de prag, este și un moment de cumpănă. Primejdiile sunt mai mari, omul este mai expus... Ca atare, se și cuvine ca el să fie mai veghetor; să păzească cele încredințate (familia, casele, vitele, grânele) și să se păzească, să nu se lase surprins de duhuri rele sau de persoane malefice stăpânite de ele (strigoaice, vrăjitoare, fermecătoare etc.), să porceadă cu noaptea în cap, înainte de revărsatul zorilor, la rânduirea apărării cuvenite, întru izbândă. Pentru alungarea duhurilor rele, satele vuiesc de sunet de bucium și de fluier, de zarva pe care o creează bătaia țevelor de la cazane...

Acum se pregătesc cele pentru perioada următoare, prin faceri de tipul „e bine să...” sau „nu e bine să...”. Într-un fel, se face o întemeiere a ei, spre locuire cumsecade. Și tot acum, cele ce vor veni pot fi, până la un punct, pre-știute, după semne pe care omul le primește, dacă știe cum să le ceară. Micile divinații se practică. Până la un punct – serios, de la un punct încolo – mai mult în glumă. Căci noaptea și ziua de Sfântul Gheorghe sunt mai favorabile comunicării cu lumea tainică a lui Dumnezeu.